

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinqve

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

Disp. LV. De bonis præcursoribus secundi aduentus Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

Chryso.
Hier.
Theod.

significat Chryso. hom. 4. in 2. ad Theff. dum ait, *sufficit solum iubere: & idem sentiant alij interpretes, & Hieron. ac Theodo. Dan. 11. Addit vero D. Thom. ibi, Michaellem Archangelum iussu Christi interfectorum Antichristum, in monte Oliueti. Sed hoc & est incertum, & intelligendum est iuxta supra dicta. Quod autem simul cum Antichristo igne de caelo misso perimendi sint alij persecutores Ecclesiae, patet ex illis verbis Apoc. 20. Descendit ignis à Deo de caelo, & deuorauit eos. Christus etiam dicens, propter electos futurum breue tempus illius persecutionis, satis significat intra illud breue tempus esse ubiq; finendam. Sancti etiam supra citati docent, illos quadraginta quinque dies post mortem Antichristi usq; ad iudicium concedendos esse iustus ad requiem: peccatoribus autem ad poenitentiam. Existimo ergo, vel diuina virtute futurum esse, vt eadem die, qua interfectus fuerit Antichristus, ubiq; interficiantur ministri eius, quia vt dicitur Ezech. 38. *Gladus vnus cuiusq; in fratrem suum dirigitur, & iudicatio sua per eum peste, & sanguine, & igni vehementi, & lapidibus immensis. Vel certe (vt supra ex eodem Ezechiele dicebamus) ante diem interfectionis Antichristi, incipient interfici fautores eius omnibus supradictis modis donec intra paucos menses omnino imperiū eius destruat. Et ipse cū precipno Pseudopropheta suo in stagnum ignis viui descendat.**

Apoc. 30.

Ezech. 38.

DISPUTATIO LV.

In tres Sectiones distributa.

De bonis praecursoribus secundi aduentus Christi.

Postquam dictum est de Antichristo, qui non vt praecursor, sed vt acerrimus hostis, & persecutor Christi, & Christianorum, secundum aduentum Seruatoris nostri praegeniet, sequitur vt de bonis praecursoribus eiusdem aduentus differamus. Sicut enim in superioribus agētes de primo Christi aduentu, disputationem de Ioanne Baptista illius praecursore praemisimus: ita oportet hoc loco de praecursoribus secundi aduentus differere. Est autem discrimen inter praecursores vtriusq; aduentus, quod Ioannes Baptista ijs temporibus natus est, educatus, ac poenitentiam egit, in quibus testimonium Christo reddidit, & suum praecursoris ministerium D. expleuit, ac tandem mortuus est. At vero ante secundum aduentum non sunt promissi in Scriptura praecursores, qui eo tempore nascituri sint, vt nouo exemplo vitae, & doctrinae Christo testimonium reddat: sed ex veteribus illis hominibus, qui ante multa saecula praecesserunt, Henoch, & Elias venturi creduntur, vt homines praesertim Iudaeos ad secundum Christi aduentum disponant. Quamobrem de horum praecursorum genere, vitae conditione, & sanctitate eximia, quam dum inter homines degerent, consecuti sunt, non est, quod hoc loco disputemus. Pertinent enim haec (vt ita dicam) ad veterem eorū statum, aliudq; vitae, & officij genus, quod olim tenuerunt: quae omnia in veteri testamento satis perspicua, expressaq; sunt. Explicandum ergo nobis erit primum vnde venturi sint: & consequenter an nunc viuant: vbi & quomodo viuant: deinde quando, & quomodo venturi sint, quid agent, & quem tandem finem habituri sint: postremo inquiremus, an praeter hos duos alius eis sit futurus comes, Christi q; praecursor.

SECTIO I.

Vtrum Elias, & Henoch nunc viuant, vbi, & quomodo.

DE Elia nullum circa hoc fuisse errorem reperio. De Henoch vero Iudaei quidam (vt Sixtus

Hex. Senen.

A Senensis refert lib. 2. Bibl. sanctae) affererunt, mortuum esse ante tempus, ne malitia immutaretur cor eius, ita exponentes illud Genes. *Non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Solet enim Scriptura hoc dicendi modo mortem significare, Iob. 32. *Nescio enim, Iob. 32. quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.*

Dicendum vero est primo, Henoch, & Elia haec tenus non obisse mortem, sed corpore, & animo viuere. Est de fide. Et de Henoch patet ex praedicto loco Genes. Illa enim Iudeorum interpretatio stare non potest. Primo quia ex diuerso modo loquendi de Henoch, & de alijs constat, aliquid speciale de illo dici. Secundo id satis ostendunt antecedentia verba, *Ambulauit que cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Vbi Septuaginta, ad sensum magis explicandum, verterunt, *quia transtulit illum Deus: & eodem modo legit Philo Iudaeus in libr. de vita sapientis. Tertio id aperte testatur Sapiens Eccl. 4. 4. Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det gentibus poenitentiam, & adhuc apertius Paulus ad Hebr. 11. Henoch translatus est, ne videret mortem. Dices, ex his solum probari non fuisse mortuum quando transtulit illum Deus: tamen quod postquam translatus est, nunquam ibi mortuus sit, vnde constat? Nam Philo supra, significat illam translationem solum fuisse per quandam separationem a consorcio, & frequentia improborum hominum, ad locum vulgo ignotum, & vix paucis ijs praesantissimum virum cognitum. In quo significat tantum fuisse translationem quandam ad solitariam, & quasi eremiticam vitam agendam: non ergo est necesse, vt ibi adhuc viuat. Respondetur, quamuis fortasse ex loco Genes. per se sumpto id non conuincatur: tamen ex alijs locis adiunctis id satis concluditur. Quia Paulus ait *translatum esse, ne videret mortem*, sentiens non esse mortuum, in eo loco, ad quem translatus est. Sapiens etiam dicens, *translatum esse vt det gentibus poenitentiam*, sentit, non esse moriturum: donec illud munus expleat. Huc accedit communis traditio, & consensus Patrum, quos statim referemus.*

De Elia est manifestus locus 4. Reg. 2. vbi refertur Deum transtulisse Eliam per turbinem in caelum, & latius Eccl. 48. dicitur. *Receptus est & tectus in turbine, & in scriptis in iudicij temporum, lenire iracundiam Domini, conciliare cor Patris ad filium, & restituere tribus Iacob, & alia loca postea afferemus.*

Secundo probatur ex traditione Sanctorum. Augustinus libr. 1. de peccator. meritis cap. 3. Neque Henoch (inquit) & Elias per tam longam aetatem senectute maruerunt: & lib. 2. de gratia Christi, seu de peccato orig. ca. 23. inter quaestiones, quae ad fidem non spectant, ponit, vbi modo sint Elias & Henoch, quos tamen (inquit) non dubitamus, in quibus nati sunt, corporibus viuere, idem lib. 9. Gen. ad literam c. 6. Hieron. epist. 61. ad Pammachium, Henoch (inquit) translatus est in carne, & Elias carneus translatus est in caelum, nec dum mortui, & paradisi iam coloni, habent quoque membra, cum quibus rapiti sunt, atque translati. Quod nos imitari amur ieiunio, illi possidem Dei consorcio: vescuntur caelesti pane, & saturantur omni verbo Dei, habentes eundem Dominum, quem & cibum. Idem Ambr. libr. 4. de fide cap. 1. & lib. 2. in Lucam sub finem, Gregor. libr. 9. Moral. cap. 4. & li. 21. ca. 36. Cyprian. li. de montibus Sina, & Sion. Tertull. li. de anima, capit. 35. & 50. Translatus est Henoch, & Elias, nec mors eorum reperta est, dilata scilicet: & lib. contra Iudaeos, capit. 2. haec ratione vocat Henoch. aeternitatis candidatum, & lib. de resurrectione, carnis, capit. 58. de vtroque loquens inquit, *Aeternitatis candidatus, ab omni vitio, ab omni damno, ab omni iniuria, & contumelia immunis aeternitatis ediscunt.* In eadem sententia est Irenaeus libro 4. contra haereses, capit. 30. vbi de Henoch sic loquitur, *Translatus est, & conseruatus vsque nunc testis iusti iudicij Dei. Idem tradit Iustinus in quaestio. 85. ad Orthodoxos. Iustinus Optime*

Genes. 2.

Iob. 32.

Henoch ad. huc vni.

Genes.

Philo.

Eccl. 44.

Hebr. 11.

Obiectio.

Philo.

Elias, et Henoch adhuc viuunt

4. Reg. 2.

Eccl. 48.

August.

Hieron.

Ambr.

Greg.

Cyprian.

Tertullian.

Chrysostr. Optime Chrysostr. hom. 22. in epist. ad Heb. & hom. 21. in Gen. & Theod. quæst. 45. qui varias rationes & congruentias adducunt. Epiph. sect. 9. latius hæref. 64. post fragmētum ex Methodio, & optime in Anchorato satis post medium. Athanasius in epistola quadam continente decreta concilij Niceni contra hæresim Arianam, Basilius hom. 11. Exameron. de Henoch ait, *A generatione hominis septimus mortem non vidit.* De utroque idem affirmat Eucher. lib. 1. in Genes. capit. 18. Ac demum omnes reliqui Patres, quos postea referemus, ne iusto prolixiores simus. Tertio (cum hoc in usitatum privilegium ex Diuina ordinatione pendeat) ratio à priori eius est diuina voluntas: congruentia vero sumenda ex proprio munere, & sine, propter quem à Deo conseruantur, de quo dicturi sumus sectione sequenti. Addunt vero fere omnes citati Patres congruentiam ex resurrectione sumptam. Dicunt enim, voluisse Deum cōseruare hos viros post tot sæcula in typum, & exemplar resurrectionis, ad illius spem confirmandam, ideoque elegisse duos, alterum ex præputio, alterum ex circumfione: vnum virginem, alterum coniugatum, vt significaret omnibus hominibus cuiuscunq; status, & conditionis spem vitæ immortalis concedi. Addit Clemens libro quinto constitut. capite octauo alias. 6. ostendisse DEVM in Henoch & Elia, quos mortem experiri non permittit, potuisse homines immortales conseruare, si voluisset.

Henoch & Elia nondum glorificati. Dicendum secundo est, hos duos viros nondum esse animis, & corporibus gloriosos, sed solum per fidem, & abstractiuam cognitionem Diuina contemplatione, & amore frui. Hæc assertio est contra Procopium Gazam in Genes. qui affirmat Eliam, & Henoch videre Diuinam essentiam, & in corporibus gloriosis cum Christo regnare. Idem tenent Augustinus Eugubinus in recognitionib. veteris testamenti, in capit. 2. Genes. & Catharin. opusc. de consummata gloria Christi. Quibus videtur interdum fauere Epiphanius & Hieronymus, quos postea explicabimus. Prior ergo conclusio pars, quantum ad corpora pertinet, traditur ab August. 1. de peccatorum meritis, cap. 3. dicente, *Nec tamen credo eos iam in illam spiritualem qualitatem corporis commutatos, qualis in resurrectione promittitur, quæ in Domino prima præcessit.* Et videtur satis conuinci. Quia Elias, & Henoch referuntur aliquando morituri (vt sectione sequenti ostendemus) ergo non est verisimile, nunc esse translatos ad possidendam gloriam, & immortalitatem corporis. Quia huiusmodi corporis status est perpetuus, & cui femel datur, nunquam auferitur, & nouum in hoc miraculum fingere sine auctoritate, vel exemplo, temeritate non vacaret. Ex hoc vero vltterius concluditur, neque etiam in anima esse gloriosos, nec frui clara Dei visione. Quod quidem de toto tempore ante Christi passionem ex alio principio fidei certissimum est. Quia tunc non erat ianua regni hominibus aperta. De reliquo vero tempore probatur ex dictis. Quia etiam nunc non habent gloriosa corpora: ergo neque animæ gloriam, patet consequentia. Tum quia gloriam animæ consequitur statim gloria corporis, propriūque privilegium: ac miraculum in Christo fuit, gloriam animæ in corpore mortali possidere. Tum etiam, quia cum postea venient morituri, non erunt beati secundum animam: ergo nec nunc etiam sunt: quia beatitudo illa multo magis est perpetua. Et quamuis nonnulli Patres senserint, Paulo, & Moyse esse concessam ad breue tempus: tamen & multo plures id negant, & longe maius privilegium esset, magisque supernaturale, si tam diuturno tempore Eliæ, & Henoch id esset concessum. Et hoc docuit Iustinus Martyr illa quæst. 85. Qui tamen idem sentit de omnibus Sanctis, qui cum Christo regnant, quos non in caelo, sed in paradiso caelesti degere pu-

Fr. Suarez. tom. 2.

rat, & ideo Henoch, & Eliam illis facit æquales. Idem significat Gregorius Nazianenus orat. 34. vbi ostendens neminem in corpore mortali vidisse Deum, de Henoch dicit, *licet translatus sit, non tamen constat, quod Deum comprehenderit.* In Elia vero, quem igneus currus in caelum euexit, significatam esse testatur fugularem quandam hominis virtutem, & humanum fastigium excedentem. In quibus verbis significat postremam partem assertionis, nimirum, quamuis Elias post translationem non fruatur clara Dei visione: obtinuisse tamen singularem quandam perfectionem diuinæ contemplationis. Atq; idem significauit Hieronymus in dicta epistola ad Pammachium, dicens, *eos frui diuino consortio, & cibo caelesti, & Epiphanius dicta hæref. 64. scribens, eos nutrirī quodam spiritali alimento, cuius suppeditator est, qui oculis cognoscit, & inuisibilia creauit, Deus.* Apertius Augustinus libr. 9. Genes. ad liter. capite 6. dicit, *Neque enim arbitrandum est, Eliam vel sic esse iam, sicut erunt Sancti, quando per acto operis die denarium accepturi sint: vel sic, quemadmodum sunt homines, qui ex ista vita nondum emigrarunt. Iam itaque aliquid melius habet, quamuis nondum habeat, quod ex hac vita recte gesta in finem habiturus sit.* Elegantissime Bernardus sermone 6. de ascensione Domini, *Felices (inquit) viri illi, per quos diuina ascensio legitur præsignata: Henoch raptus, & translatus Elias, felices plane, qui soli iam Deo viuunt, soli vacans intelligendo, diligendo, fruendo.* Et ratio est clara, quia non est existimandum illos sanctissimos viros, & Prophetas perpetuo esse quasi in continuo somno, absque operationibus vitæ, præsertim intellectuallis: ergo maxime occupabuntur in perpetua Dei contemplatione, & amore. Quia (vt inferius videbim?) magna spiritus, carnisque concordia, & quiete fruantur & nullum impedimentum habent, quo minus vel frequentissime sese in huiusmodi actibus exerceant. Neque enim decet, vt otiosi sint, neque externis actionibus corporis indigent quibus occupentur.

Sed quæres, an sint in statu merendi. Ex dictis enim sequi videtur, ita esse asserendum. Quia, si peregrinantur à Domino, per fidem ambulant: ergo semper possunt magis, ac magis mereri: quia hoc est ad beatitudinem ambulare. Item peioris conditionis esse viderentur, quam ceteri beati, & viatores: quia & illorum felici presentia, & horum vtili priuantur absentia. Vnde fit, vt magna quadā pœna, qualis est carentia diuinæ visionis, valdeque diuturna, sine vlla vtilitate propria afficiantur. Nihilominus probabilius videtur, hos viros tatum fuisse in statu merendi, & potuisse in gratia crescere vsque ad illud tempus, in quo translati sunt, & ad eundem statum merendi esse redituros, quando iterum venient ad præparandum secundum Christi aduentum. Quia tunc eodem modo erunt viatores, sicut antea, vereque Martyres, & fructum, ac aureolam Martyrij consequentur: hoc autem intermedio tempore verisimilius est, non mereri. Quod ab inconuenienti probari potest, quia in tam longo tempore infinita haberent merita, & omnes Sanctos, ac ipsam etiam Beatam Virginem cumulo meritorum facile possent antecellere. Quia ad augendam gratiam, & gloriam non tantum intentio actuum, sed etiam multitudo plurimum confert, iuxta sanam doctrinam. Tum etiam quia ipsi semper operabuntur intensius, ac tota virtute sua, quia (vt diximus) liberi sunt omni impedimento ad actiones mētis exercendas. Ratio vero propria petenda est ex Diuina ordinatione, ex qua pendet, vt tempus meriti, vel demeriti sit hominibus definitum, pro statu vitæ mortalis. Quanquam vero ij duo mortui non sint: tamen translatio diuinitus facta, quoad hunc effectum tãquam mors illis reputata est. Quia ad aliud vitæ genus, valde diuersum à ratione viuendi in hac vita, traducti sunt.

Greg. Naz.
Hieron.
Epiphani.
August.
Bernard.
Dubium.
Responso.
Responso.
Henoch & Elia non sunt in statu merendi.

Henoch & Elias confirmari in gratia.

Hinc sequitur primo, eos in translatione ipsa confirmatos esse in gratia, & in bono, ita ut nullum peccatum committere possint, quæ est magna pars illius qualiscunq; felicitatis, quam nunc possident. Ratio est, quia cum sint iusti, & mereri non possint, nulla ratione expedit, ut possint demereri: non enim fuisset hæc æqua, iustave conditio.

Sapient. 5.

Secundo infero, eos minime pati inordinatos fomitis motus, nec illam corporis corruptionem, quæ aggravat animam, & sensum deprimit multa cogitantem. Tum quia ad perfectam animi puritatem, & quietem hoc fere necessarium est: tum etiam quia cum priuenter perfecta felicitate, eamque Dei absentiam, propter ipsummet Deum patientissimè ferant, decet, ut saltem fruantur maximis bonis, & gaudiis, tam animo, quam corpore. Docuit hæc eleganter Bernardus loco proxime citato dicens, Neque enim corpora, quæ corrumpuntur, illas aggravant animas: aut terrena inhabitatio sensus eorum tanquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulasse noscuntur. Factum est impedimentum omne de medio: occasio vniuersa sublatæ, materies nulla relicta est, quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam & priorem (id est Henoch) ob hoc raptum Scriptura commemorat, ne forte vinceret malitia sapientiam, & intellectus eius, vel anima vltra decipi valeat, aut mutari.

Bernard.

Tercio colligo, maximis Dei consolationibus, diuinisq; illustrationibus, ac frequètib; reuelationibus gaudere, de ijs saltem rebus, quæ eorum statui consentaneæ sunt. Vnde nõ dubito, quin aduentum Christi, mundiq; redemptionem per ipsum iam cõsummatam agnouerint. Illius enim venturi expressam fidem prius habuerunt, eiusq; aduentum maxime desiderarunt: non ergo decebat, eos in tenebris nunc, & in errore versari. Quin potius de Elia cõstat ex Euangelio in die transfigurationis vidisse, & allocutum fuisse Christum; atq; idem existimari potest de Henoch, scilicet quod aliquando ipsum viderit. An vero nunc videant illum saltem secundum humanitatem, incertum est.

Responsio.

Ex ijs denique patet responsio ad difficultatem propositam. Non enim expediebat, tanto tempore permanere in statu merendi: sunt ergo quodammodo extra viam, quamuis non sint omnino in termino. Neq; etiam hoc veluti exilium sustinent cum aliquo labore, aut pena, quia charitas, & conformitas cum diuina voluntate magnam consolationem, & suauitatem præstat. Neq; etiam id erit sine magna eorum utilitate, tum quia quando ex hac vita translati sunt, intelligentes diuinam voluntatem, & magnam dilatione suæ beatitudinis, magna charitate, & obedientia eam amplexi, illo actu plurimum meruerunt. Tum etiam quia, cum ante diem iudicii venturi sint ad resistendum Antichristo, magna merita, magnumq; gloriæ augmentum consequentur, & hoc maioris æstimationis est, quam temporalis dilatio beatitudinis, quantacunq; illa sit. Vnde hac spe patienti pro Christo plurimum resciantur, & illius absentiam æquo animo ferunt.

Augustin.

Dico tertio: Verisimilius est Eliam, & Henoch nõ indigere corporalibus cibis, sed absq; vlla corporis immutatione, vel alteratione à Deo conseruari. Hęc assertio non est certa, cum non sit reuelata, & quia Deus varijs modis potest homines in corpore mortali viuos diuturno tempore conseruare. Vnde Augustinus dicit de peccatorum meritis c. 3. post citata verba, sic inquit. Nisi quis isti fortasse neg, ijs cibis egens, qui sui consumptione resciant; sed, ex quo translati sunt, ita viuunt ut similes habeant faciet sem illis quadraginta diebus. quibus Elias ex calice aquæ, & ex collyride parus sine cibo vixit. Aut si etiam ius sustentaculo opus est, ita fortasse in paradiso pascuntur, si ut Adam priusquã propter peccatum inde exire meruisset. Habebat enim (quamuis existimo) & de ligno vitæ cibis refectioem contra deflectione, & de ligno vitæ stabili-

Atatem contra vetustate. & li. i. contra aduersarium legis, cap. 15. dicit, non temere esse asserendum, vtrũ illo cibo vesceatur nunc aliquis nisi forte Henoch, & Elias. Quod etiam de illis interduq; affirmat D. Thom. infra citandus. At vero Hiero. in epistol. ad Pammach. verbis super citatis, sentit eos nõ indigere cibo corporali: sed pacisci solo cibo spirituali. Et pip. etiam sic intelligendus est hæref. 64. cum inquit, eos viuere spiritualiter, & non animaliter, propter translationem, esseq; in corpore, seu carne spirituali, & non opus habente, ut per coruus nutriatur, sed nutriatur alio spirituali alimento, cuius suppetitor est Deus, qui occulta cognoscit ambrosium quendam, & incorruptibile cibum habens. Coniectura huius rei est, quia hæc modus conseruadi vitam est facilior, & spiritalior, & ab omnibus huius vitæ curis abstractior, diuinaque potetia dignior. Quia non in solo pane viuunt homines, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Sicut ergo conseruauit Deus Moysen in monte per quadraginta dies sine villo cibo, & potu, & Israelitarum veites per tot annos absq; villo detrimento: eadem virtute conseruat mortalia istorum Heroũ corpora in eodem statu, ac sine villo defectu, suspendendo suum influxum, ne ab vlla externa, internaue causa alterari ad corruptionem possint.

Dico quarto. Quem in locum Elia, & Henoch translati sunt, incertum est. Ita docent Chryf. ho. 21. in Gene. & hom. 2.2. in ad Hebræos, & ibi Theophyl. & Oecum. Theod. q. 45 in Genes. & August. lib. 2. de peccato orig. cap. 2. & 3. Cyprianus dicto libro de montibus Sina, & Sion. Translati sunt inquit de Henoch) vbi Deus sit. Quia scriptura nobis hoc non aperuit. Nam licet Eccl. 4.4. dicatur Henoch translatus in paradysum: tamen & vox illa in paradysum, in Græcis exemplaribus desideratur, & plures habet significationes. Potest enim significare paradysum terrestrem. Et ita intellexisse videntur illum locum patres qui affirmant Eliam, & Henoch translatos esse in paradysum, quod expresse docet Irenæus lib. 5. contra hæres. cap. 5. idque confirmat ex traditione presbyterorum Astæ, qui id ab Apostolis acceperunt, & Iustinus Martyr quæstione 85. ad Orthodoxos, Athan. in epistola supra citata, dicit, Adam statim ac fuit conditus, in paradiso fuisse collocatum: Henoch vero post tempora natiuitatis suæ, cū Deo placuisset, in paradysum fuisse translatum. Idem significat Augustinus dicto lib. de peccatorum meritis, capit. 3. & Hieronym. dicta epist. ad Pammachium, vocans Eliam, & Henoch paradysi colonos, Iidorus lib. de vita, & obitu Sanctorum, sic ait, cap. 3. Henoch septimus ab Adam mortis ignarus meruit in eum locum trans ferri, vnde fuerat protoplastes expulsus, sicut in æqualem habitationem beatæ vitæ: manet autem hætenus in corpore, in consummatione mundi restituetur cum Elia ad mortalis vitæ conditionem. In eadem sententia est D. Thom. supra q. 49. art. 5. ad 2. & 1. p. q. 102. art. 2. ad 3. & in 2. dist. 29. qu. vnica, art. 5. ad 4. vbi probabiliter credit, ligni vitæ subsidio conseruari. Potest tamen aliter vox illa, in paradysum, exponi, ut non sit proprium nomen illius loci, in quo conditus est Adam, sed generale, significans locum quemlibet amantem, & speciosum, ac incundum. Hęc enim est primæua, valdeque vfitata significatio illius vocis, ut omnes interpretes docent in principio secundi cap. Genes. & patet ex illo Cant. Emissiones tuæ paradysus. Atque hoc sensu ex illo loco colligi non poterit, Henoch fuisse translatum in illum paradysum, in quo conditus fuit Adam, sed solum (ut scribit Gregor hom. 29. in Euang. agens de Elia) sublatum esse in secretam aliquam terræ regionem, vbi iam magna carnis, & spiritus quiete viuat. Quapropter Rupertus lib. 3. de Trinit. & operib. eius capit. 33. disertè dicit, nunquam Scripturam significare Eliam, & Henoch translatos esse in illum paradysum, vbi comedere possint de ligno vitæ: sed in secretam aliquam regionem,

D. Thom.

Hier.

Epiph.

Marth. 4.

Exod. 24. 4.

Deut. 29.

Henoch & Elias quum in locum translati.

Chryf.

Theop.

Oecumen.

Theodor.

Aug.

Eccl. 44.

Irenæus.

Iustin.

Athan.

Aug.

Hier.

Idider.

lib. de vita, & obitu Sanctorum, sic ait, cap. 3. Henoch septimus ab Adam mortis ignarus meruit in eum locum trans ferri, vnde fuerat protoplastes expulsus, sicut in æqualem habitationem beatæ vitæ: manet autem hætenus in corpore, in consummatione mundi restituetur cum Elia ad mortalis vitæ conditionem.

D. Thom.

Thom. supra q. 49. art. 5. ad 2. & 1. p. q. 102. art. 2. ad 3. & in 2. dist. 29. qu. vnica, art. 5. ad 4. vbi probabiliter credit, ligni vitæ subsidio conseruari. Potest tamen aliter vox illa, in paradysum, exponi, ut non sit proprium nomen illius loci, in quo conditus est Adam, sed generale, significans locum quemlibet amantem, & speciosum, ac incundum. Hęc enim est primæua, valdeque vfitata significatio illius vocis, ut omnes interpretes docent in principio secundi cap. Genes. & patet ex illo Cant. Emissiones tuæ paradysus. Atque hoc sensu ex illo loco colligi non poterit, Henoch fuisse translatum in illum paradysum, in quo conditus fuit Adam, sed solum (ut scribit Gregor hom. 29. in Euang. agens de Elia) sublatum esse in secretam aliquam terræ regionem, vbi iam magna carnis, & spiritus quiete viuat. Quapropter Rupertus lib. 3. de Trinit. & operib. eius capit. 33. disertè dicit, nunquam Scripturam significare Eliam, & Henoch translatos esse in illum paradysum, vbi comedere possint de ligno vitæ: sed in secretam aliquam regionem,

D. Thom.

Greg. Papæ.

Rupert.

Cant. 4.

Greg. Papæ.

29. in Euang. agens de Elia) sublatum esse in secretam aliquam terræ regionem, vbi iam magna carnis, & spiritus quiete viuat. Quapropter Rupertus lib. 3. de Trinit. & operib. eius capit. 33. disertè dicit, nunquam Scripturam significare Eliam, & Henoch translatos esse in illum paradysum, vbi comedere possint de ligno vitæ: sed in secretam aliquam regionem,

Rupert.

lib. 3. de Trinit. & operib. eius capit. 33. disertè dicit, nunquam Scripturam significare Eliam, & Henoch translatos esse in illum paradysum, vbi comedere possint de ligno vitæ: sed in secretam aliquam regionem,

lib. 3. de Trinit. & operib. eius capit. 33. disertè dicit, nunquam Scripturam significare Eliam, & Henoch translatos esse in illum paradysum, vbi comedere possint de ligno vitæ: sed in secretam aliquam regionem,

hem, vt Greg. scribit. Tertio, quamuis in eo testimo-
nio Ecclesiastici, nomine paradisi intelligamus locū
illum, in quo creatus fuit primus homo, & conse-
quenter fateamur, in eum locum translatum He-
noch, non in deo fit, in eo nunc esse, neq; Eliam in eum
translatum esse. Quia multi probabiliter existi-
mant, terrenum paradysum aquis diluuij perijisse.
Quæ opinio licet antiqua non sit: tot vero coniectu-
ris in scriptura fundatis nititur, vt non possit im-
probabilis existimari, vt copiose disputat Benedic-
tus Pererius tom. 1. in Genesim, libro 3. disp. 1. qu. 5.
& lib. 7. qu. vltima totius libri, & breuius attingit, &
asserantius affirmat Genebrar. libro 1. Chrono-
graph. in prima ætate. Atq; idem sentit Iansen. in cō-
cord. Euang. ca. 143. Oleaster in 2. cap. Genes. & Aug.
Eug. loco supra citato. Quod si verum est, dicendum
erit Henoch tempore diluuij aliō translatum fuisse,
atq; ita incertum esse, vbi ipse & Elias nunc sint.
Quarto, non defuerunt Patres, qui dicerent, trans-
latos esse Henoch, & Eliam in locum aliquem cæle-
stem omni loco terræ superiorem. Ita insinuat Hier.
Amos 9. dicit enim eos ascendisse in celum, & ex cō-
textu videtur colligi, non loqui de cælo aereo. Amb.
lib. de paradiso, ca. 3. de Henoch ait, *raptum esse ad ca-
lum*: Dorotheus in synopsi sic de Elia scribit, *Primus
ex hominibus est, qui hominib. cursum ad calos submonstra-
uit, primus ex hominibus vnam Angelorum, & hominum
viam ostendit, qui terræ fueras ortus domicilium, celum
quoque subito penetravit. Quæ antichefi satis indicat
de cælo æthereo loqui. Et eam magis explicans subdi-
dit, Qui humi incedebat, inftar spiritus cum Angelis in
calo agit.* Similiter Alchimus Auitus libro quarto,
de diluuiō, capit. 6. de Noe agens in hunc modum
scribit:

*A prauo, quem prisca fides, & conscia virtus
In calum sine morte tulit, sic celsa perenti
Successit magnis non impar siluis actis,
Nec minimum est illum saluis cum corporis vsu
Terrenas liquisse domos, intrasse supernas.*

Vbi, eum similiter supernam Henoch habitatio-
nem, terræ opponat, plane sentit, de cælesti habi-
tatione loqui, in quam etiam ascendisse Eliam sic a-
pertius scribit:

*Quamquam quo Noe præaus conscenderat Henoch:
Elias cur su post tempora longa sequutus,
Scribitur ignitis scandens penetrasse quadrigis,
Inferius vero concludit.*

*Nos igitur satis est, celum potuisse mereri
Memtorum sub lege sitos*

Ex ijs igitur satis constat vere à nobis assertum
esse locum, in quo Henoch, & Elias habitant, inco-
gnitum esse, nimisque licenter asseruisse Sixtum li-
bro 5. Bibl. annotat. 36. contra regulā rectæ fidei esse
negare Henoch & Eliam translatos esse in paradysum
terrestrem. Sapientius quidem August. dicto li-
bro 2. de peccato orig. capit. 23. negat quæstionem
hanc ex ijs esse, quæ ad dogmata fidei spectant. Si ta-
men iudicium aliquod ferendum est, longe probabi-
lius videtur, eos aliquem terræ locum incolere,
quàm cælestem: sicut affirmant Greg. & Rupertus,
& supponunt August. & reliqui Patres citati. Vn-
de reliqui fere omnes, qui de ascensione Domini
scribunt, inter alias differentias, hanc constituunt
inter ascensionem Christi, & raptum Eliæ, quod il-
le vere ascendit in cælum æthereum, vt in eo habi-
tet: Elias verò solum in cælum aereum eleuatus est,
non quidem, vt in eo permaneret, sed vt per eum in
aliam terræ regionem transferretur. Otto modo in-
telligendum putant illud 4. Reg. 2. *Ascendit Elias per
turbinem in calum: & illud 1. Mach. 2. *Elias dum zelat
zelum legis, receptus est in calum.* Atque eodem modo
exponendum erit, quod de Henoch dicitur Ecclef.
48. *Nemo natus est in terra, qualis Henoch, nam & i-
pse receptus est à terra.* De qua re potest legi Chryso-
stom.*

Amus hom. de ascens. Domini, optime Ambr. lib. 4. de
fid. cap. 1. Greg. Maxim. & alij hom. de ascens. Theop.
Luc. 24. & ex supradictis potest coniectura sumi. Nā
Elias, & Henoch adhuc viuunt in corporibus mor-
talibus: locus autem ijs corporibus accommodatus
non est cælestis, sed terrestris. Rursus (si terrestris pa-
radysus adhuc extat) nullus prudens, & cordatus ne-
gabit, hos sanctos viros ibi degere, tum propter au-
toritatem Patrum, tum etiam quia ille locus valde
est accommodatus felici eorum vitæ, quam supra
descripsimus. Quin potius, licet gratis demus para-
dysum æternitatem aquis diluuij perijisse, adhuc fieri
potest coniectura probabile, hos sanctos viros in il-
lo terræ situ, vbi paradysus à principio confitus fuit,
spatiari quia locus ille non solum superabat alia ter-
ræ loca in arborum ornatu, atq; elegantia, terræ que
fecunditate: sed maxime aeris temperie, cæliq; be-
nignitate: dictum autem est ex sententia Gregorij
& Ruperti eos colere secretam aliquam regionem
terræ, optimam tamen, ac felicissimam, prout eor-
um statui conuenit, nulla autem videtur esse ap-
tior, quam illa. Sed siue illa sit, siue alia eque fortasse
commoda, & nota Deo, verisimile tamen est locum
illum, quem ipsi incolunt, pulcherrimum esse atque
ornatissimum non minus fortasse, quàm esset para-
dysus terrestris: Quod si per diluuium obrutus, dissi-
patusque fuit locus is; in quo degebat Henoch,
ipso interim inde sublato, vel alio modo diuinitus
conseruato, credi etiam potest, post transactum di-
luuium diuino imperio ad pristinum decorem, &
statum fuisse restitutum. Si enim Deus tam admira-
bili modo Henoch conseruauit, vt eum in pristinū
locum restituerit, quid mirum, quod loci etiam
pulchritudinem, & amœnitatem similiter insta-
rauerit. Cur enim illum bonis ijs, quæ ei donauit,
eāq; qualicunq; felicitatis parte sine culpa pri-
uaret? Demum cum Deus à principio paradysum
voluptatis plantauerit propter homines, quos scie-
bat breuissimo tempore illo vsuras, quid mirum
est, quod vel eundem, vel similem locum, magnitu-
dine fortasse imparem, ornatu vero, elegantiaq; nō
disparem post diluuium reparauerit, vt duo viri tā
sancti, ac sibi chari, qui tam diuturno tempore pro-
pter eius amorem, & obedientiam cælesti beatitu-
dine carent, eodem tempore vitam & animo, & cor-
pore felicem in terris ducant? Videtur ergo existi-
matio hæc satis verisimilis, posseth variis conie-
cturis verisimilior fieri, nisi prolixitatem vitare cu-
peremus. Ex ijs vero, tandem coniectare licet; hos
duos viros eandem regionem, eundemq; locum in-
colere, simulq; conuersari, & de diuinis rebus inter-
dum loqui. Hæc enim & familia bona, quæ ad felici-
tatem huius vitæ aliqua ratione conducunt, & aliū-
de nullum incommodum, vel repugnantiam indi-
cant, non est cur illis denegata esse credantur.

SECTIO I.

*Virum Elias, & Henoch venturi sint tempore An-
tichristi, & quidnam acturi, vel passuri sint.*

Hæretici huius temporis negant, Henoch, &
Eliam in proprijs personis venturos, vt Anti-
christo resistent, & homines ad secundum Christi
Domini aduentum disponant. Nam de Henoch ni-
hil circa hoc expresse scriptura loquitur. Quod e-
nim dicitur Ecclesiast. 44. *Translatum est, vt dei genti-
bus penitentiam, Græce legitur: Translatum est exemplū
penitentia generationibus.* Quod recte exponi potest,
(vt à Catholicis etiam exponitur) translatum esse,
vel quia fuerat exemplum quoddā penitentia ho-
minibus, vitæ sanctitate, & morum innocentia, vel
vt illo exemplo incitarentur homines ad peniten-
tiam, videntes hominem iustum, & sanctum ita à
Deo honorari. Vnde non defuerunt aliqui ex Patri-
bus,

Ben. Per.

Genebrar.

Iansen.

Oleast.

Aug. Eug.

Hieronym.

Ambros.

Doro.

Alch. Auit.

Six. Benen.

August.

4 Reg. 2.

1 Mach. 2.

Mich. 49.

Fr. Suarez. tom. 2.

Chryso-
stom.
Ambros.
Greg.
Maxim.
Theophyl.

Hilar. Victorin. Malach. 4.

Matt. 11.

Matt. 17.

Hieronym.

Rupert.

*Burgens. Varab. Elias, & Henoch secun-
ditus Christi
præcursores
Apoc. 11.*

Artes.

Beda. Anselm. D. Thom. August. Victorin. Greg. Malach. 4.

Hieron. Theod. Cyril. Tertullian. August. Euthym. Chrysost. E. l. 48. Matt. 17.

bus, qui Henoch negauerint fore secundi aduentus præcursorem. Videlicet Hilarius, Victorin. & alij citandi sect. seq. quod autem Malach. 4. de Elia dicitur, quod venturus sit. antequam veniat dies Domini, ab ipso Christo Mat. 11. de Elia non in persona, sed in spiritu explicatum est. Sic enim de Ioan. ait, ipse est Elias, qui venturus est. Et cap. 17. interrogantibus discipulis, Quid ergo dicunt, quod Eliam oportet primum venire? Respondit Christus: Elias iam venit, & non cognouerunt eum. Quod necesse est de Elia in spiritu intelligi, simili ergo modo dicitur Elias venturus in secundo aduentu, non in persona, sed in spiritu. Vnde Hierony. exponens prædictum locum Malachiae, non de persona Eliae intelligit, sed illius nomine omnem Prophe- tarum horum, qui Christo testimonium perhibent, dicit significari. & Rupert. ibidem propter Hieron. autori- tatem definire non audet, an ille locus sit intelli- gendus de persona Eliae: alij vero propter Christi te- stimonium de Ioan. illum interpretantur, vt Bur- gensis, & Varabius.

Dicendum est primo, Eliam, & Henoch futuros esse præcursores secundi aduentus Christi. Hæc as- sertio est aut de fide, aut fidei valde proxima. Quæ probatur primo. Nam Apocal. 11. dicitur, venturos esse duos diuinos testes sacris amictis, qui prophe- tabunt diebus mille ducentis sexaginta tempore An- tichristi: est autem euident ex contextu per duos il- los viros non significari generatim quosuis Sactos, aut prædicatores Christi, sed in singulari duos de- terminatos homines eximia cuiusdam sanctitatis, & virtutis. Nam de eis dicitur, ij. uni duo oliuæ, & duo candelabra in conspectu Domini stantes: & additur, habituros facultatem ad faciendam eximia signa, & miracula, ac tandem esse occidendos, & corpora eo- rum in plateis Ierusalem per tres dies cum dimidio inssepulta permanitura, & de eorum morte impiis ho- minibus gaudendum esse. Quoniam hi duo Propheta cruetauerunt eos, & similia, quæ infra dicemus, quæq; nullo modo possunt, nisi de duobus determinatis ho- minibus intelligi.

Quod vero hi duo viri futuri sint Elias & Henoch, à Ioanne non declaratur aperte: tamen confidatis circumstantijs earum personarum, quas ibi descri- bit, & quæ in alijs locis de Elia, & Henoch scripta sunt, fere communi consensu omnium expositorum imo & totius Ecclesie (vt Aretas in eum locum dixit) creditum est, illos duos non esse alios, nisi Henoch, & Eliam, neq; in alium finem translatos esse & in mortali vita conseruari, nisi vt in fine mundi An- tichristo resistant, Christoq; testimonium præbeant. Ita docent ibi Beda, Anselm. D. Tho. Aug. & Ambros. (Hæc sunt commentar. j.) & Victorin. Martyr. Greg. hom. 1. in zechiel & lib. 9. moral. c. 3. alias 4. & præterea omnes Patres superiori sectio. citati qui eos viuere affirmant, & alij, quos statim referam.

Secundo probatur de Elia, ex prædicto loco Ma- lach. 4. qui nullo modo intelligi potest de Ioan. Bap- tista. Quia sermo ibi est de die iudicij, vt aperte cõ- stat ex principio capitis, vsq; ad finem, & ex illis epi- thetis, Deus Domini magnus, & horribilis. Neq; etiam in- telligi potest de aliquo alio, qui sit habiturus spiritu Eliae. Primo ex proprietate nominis, quam nõ licet ad metaphoram sine autoritate transferre, præfer- tim quia etiam cognomen Theobitis, videtur ibi esse additum à Septuaginta interpretibus, quantum ex Hieron. & Theod. colligi potest, & ex Cyril. lib. 1. in Ioan. c. 24. & Tertul. lib. de anima, cap. 35. Aug. 20. de Ciuitat. c. 29. Euthy. Matt. 17. Chryl. hom. 58. in Mat. Secundo hoc facile intelligitur conferendo hunc lo- cum cum c. 48. Ecclesiast. vbi sine vlla controuersia est sermo de persona Eliae, de quo dicitur, Quia rece- pitus est in turbine igni lenire iracundiam Domini, concil- liare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob. Quo- rum verborum sensus est, eum destinatum esse à Deo ad ea munera aliquando peragenda, scilicet, ad le-

niendam iracundiam Dei, & conuertenda corda ho- minum: Malachias autem ad hæc eadem ministeria eum venturum esse dicit fere eisdem verbis, cõi ait, Es conuerter cor patris ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam, & percutiam terram anathema- te. Loquitur ergo de eadem persona: quin potius Au- tor libri Ecclesiastici ad hunc locum allussisse, eumq; interpretatus esse videtur. Deinde Christus Domi- nus hanc intelligentiam non excludit, sed supponit potius, cum interrogantibus discipulis, Quid ergo scribe dicunt, quia Eliam oportet primum venire. In primis respondit, Elias quidem venturus est, & restituet omnia. Quibus verbis non potest loqui de Ioanne Baptista. Quia ille iam venerat, nec erat amplius venturus: nec de illo verificari potest, quod restitue- rit omnia, neque de aliquo alio quam de vero Elia, de quo discipuli loquebantur, & quique multos Iu- dæos, & apostatas ad Christum conuertet, & ideo dicitur de illo, quod restituet omnia: postea vero cum Christus subdit, Duo autem vobis, quod Elias iam venit, iam loquitur metaphorice de Ioanne Baptista pro- pter spiritus, & ministerij similitudinem. Et ita in- terpretantur hæc loca Patres omnes, Origen. tract. 3. in Matth. Hilar. can. 17. & Cyrillostom. hom. 58. in Matth. & ibidem Hieronym. Beda, Anselm. Theo- phyl. Euthym. qui fere omnes coniungunt locum Malachiae cum verbis Christi. Eodem modo expo- nunt hæc loca Theodoret. & Glossa ibi, Orig. tom. 7. in Ioann. & Gregor. Nyssenus lib. contra Iudæos de aduentu Domini in carne parum à principio. Greg. Mag. 11. moral. cap. 9. alias 10. Iustin. Martyr in dia- log. cum Triphone circa medium, egregie Tertull. lib. de ani. cap. 35. Aug. tractat. 4. in Ioannem, & lib. 5. de Trinitat. cap. 14. qui tandem 20. de Ciuit. cap. 29. testatur hunc sensum esse celeberrimum in sermo- nibus, cordibusq; fidelium.

Tertio de Henoch, non habemus tam expressa scripturæ testimonia: insinuat tamen verbis illis Eccles. 44. Henoch transtatus est, vt des gentibus penitentiã. Non enim sine causa viuens mortali vita in hunc diem seruat. Vnde in illis vltimis verbis si- gnificatur prædicatio illius futura in fine mundi, Neque obitare debet, quod Grace legatur. In exem- plum penitentia generationibus, quia hæc lectio non est contraria, admittitque sensum, quem verba vul- gari interpres præ se ferunt, quo nullo modo rejici- enda sunt, maxime cum omnes patres citati, & quos referemus, hoc testimonio comprobent futu- rum aduentum Henoch. Item ex illo sensu colligi- tur optima congruentia, ob quam ante secundum aduentum duo mittuntur præcursores, cum ante primum vnus tantum aduenerit. Quia scilicet, in primo aduentu Christus immediate tantum missus est ad Iudæos, iuxta illud, Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, & ideo tantum est mis- sus vnus præcursor etiam ex Iudæis: at vero in secun- do aduentu veniet ad vniuersam Ecclesiam ex Iu- dæis, gentibusq; congregatam, & ideo vnus præcur- sor mittitur ex circumcissione, cui specialiter attri- buitur Iudæorum conuersio, Eccles. 48. Es restitueret tribus Iacob, alius vero ex preputio cui in prædicto lo- co videtur specialiter committi gentium conuersio vt des gentibus penitentiam.

Quarto tandem addi potest omnium Patrum tra- ditio, quæ satis constare potest ex omnibus adduc- tis, tam in hac, quam in præcedenti sectione. Præ- fertim vero notari possunt verba Ambros. 1. ad Co- rinth. 4. circa illa, Furo enim, quod Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, Hoc (inquit) ideo persona sua deputat, quia semper in necessitate fuit, persecutiones & pres- suras vltra ceteros passus, sicut passuri sunt Henoch, & Elias, qui vltimo tempore futuri sunt Apostoli. Mitti enim ha- bent ante Christum ad preparandum populum Dei, & v- niendas omnes Ecclesias, ad resistendum Antichristo, quos & persecutiones passi, & occidi lectio Apocalypsis testatur. Similia

Orig. Hilar. Chrysost. Hieron. Beda Anselm. Euthym. Theodor. Greg. Nys. G. g. Pap. Iustin. Tertul. August.

*Henoch vni-
uersali uti-
cij prætorij*

*Eccles. 48.
Eccles. 44.*

Ambros.

Tertul.

Similia repetit 1. ad Thessalon. 5. in principio. Optime Tertul. lib. de anima capit. 35. ubi disputans contra Pythagoricam transmigrationem animarum (secundum quam quidem haeretici interpretabantur illud, *Elias iam venit*, id est anima Eliae in Ioanne Baptista) Nunquid (ait) & Iudaei ex opinione Pythagorica consulebant Ioannem, Tu es Elias, & non ex praedictione divina. Et ecce mittam vobis Eliam Thebitem: sed enim metempsochobis illorum reuocatio est anima iam pridem morte functa, & in aliud corpus iterata. Elias autem non ex discessione vitae, sed ex translatione venturus est, nec corpori restituendus, de quo non est exemplum: sed mundo reddendus, de quo est translatus, non ex postliminio vitae, sed ex supplemento prophetiae, idem & ipse, & sui nominis, & sui hominis. De utroque vero loquens capite 50. inquit, Moritururi reseruantur, vt Antichristum (anguine suo extringuant. Præterea Hieronym. de Elia idem affirmat Matth. 11. & 17. licet in Malachia sensum spirituales potius quam literalem declarat. Idem Dorotheus in synopsi, Contra Antichristum (dicit de Elia) dux bellis feruatur, &c. Idem fere Theophylact. Matth. 11. & Marc. 9. Theodor. Daniel. 12. & Malach. 4. Lactant. libro 7. cap. 17. Iulianus Pomerius libr. 1. contra Iudæos, ante medium, Chrysostrmus homilia 4. in 2. ad Thessal. qui licet vnum tantum numerent, non excludunt alium. De Henoch vero ait Angust. lib. 1. de mirabilibus scripturæ capit. 3. *Adhuc sine morte in testimonium nouissimi temporis reseruat.* Eundemque simul cum Elia nominat libr. 8. Genes. ad liter. capit. 6. Prosper. in dimid. temp. cap. 13. Damasc. lib. 4. cap. 27.

Dorothe.

Theoph.

Theodor.

Lactant.

Iulian. Pom.

Chrysostrm.

Vltimo loco possent afferri congruentia, ob quas voluerit Deus potius per hos viros, quam per alios, mundum ad aduentum suum preparare. Item cur potius per homines ad hoc munus ex antiquis ætatis reseruat, quam per alios ea ætate natos. Sed hæc, & similia vel nullas habent causas præter Diuinam electionem, & voluntatem, vel hæc latent in thesauris sapientiæ Dei, qui hæc, & similia operatur secundum consilium voluntatis suæ. Dicunt autem veteres scriptores, Deum elegisse Henoch, quia inter primos homines in Dei cultu, & religione maxime excelluit. Eliam vero, quia zelator maximus fuit Diuini cultus, & quia spiritu, & efficacia prophetiæ maxime enituit. Quæ vera quidem sunt, ordinè executionis considerando. Nam (si spectemus Diuinam prædestinationem) potius hæc dona spiritus receperit, quia ad tam maximum munus electi fuerunt. Voluit autem Deus hos viros ex prioribus ætatibus ad hoc munus, ad finem vique mundi reseruare, tum vt admirabilior esset eorum prædicatione, ac testificatio: tum etiam, vt ostenderetur idem Deus autor omnis legis, naturæ, scripturæ, & gratiæ, atque idem Christus, eadem fides, quæ ab initio mundi, vsque ad finem prædicatur, & in eadem militante Ecclesiæ perseuerat.

Prædicatione

Henoch, &

Eliæ breui

tempore di-

uatur. Apoc. 11.

Secundo dicendum est, Eliam, & Henoch breui tempore hoc munere præcurforum functuros, ac tandem Martyrium subituros. Hæc constat ex Apocal. 11. cum expositione, quam ex traditione Patrū cõfirmauimus. Primo enim dicitur, vel potius supponitur, hos duos viros repente apparituros. Quomodo autem venturi sint, an scilicet visibiliter sint per aera transferendi in curru igneo, vel in nube, vel alio simili modo: an vero inuisibiliter, id est nulli hominum eorum translatione demonstrata, subito Ierosolymis, aut alio in loco conspiciendi sint, neque in scriptura dicitur, neque à Patribus explicatur. Nõ est ergo, quod à nobis inquiratur: faciet enim Deus, prout sibi placuerit. Secundo dicitur, *Prophetabunt dies mille ducentis sexaginta.* Vbi constat, verbum *Prophetandi* non significare futurorum prædicationem (quæ tunc non erit necessaria) sed veram fidei & scripturæ sacræ interpretationem magno Dei spiritu propositam, ac prædicatam, & vitæ sanctitate, ac prodigijs cõfirmatam. Vnde de eis dicitur, quod

A erunt, *induti saccis*, quo significatur vitæ asperitas, paupertas, & humilitas, & deinde pluribus verbis explicatur eorum virtus, & potentia: hoc ergo vitæ genus agent illis mille ducentis sexaginta diebus. Ex quo intelligimus, eorum prædicationem breuiorem esse futuram, quam imperium Antichristi, triginta diebus. Vnde fit verisimile, eos venturos postquam Antichristus iam rerum omnium potitus fuerit, vt significat Aug. li. 1. quaestionum Euang. quaest. 21. dicens venturum Eliam, vt restituat eos, quos persecutio Antichristi conturbauerat, clariuque id docet Anselm. in Elucidario. Et ratio adhiberi potest, quia hi sanctissimi viri venient, vt Antichristo resistent, ergo tunc venient, quando persecutio Antichristi apertior erit, & potentior. Item, quia (vt ex eodem loco Apocalyp. colligitur) paulo post mortem horum præcurforum peribit Antichristus & cessabit persecutio eius: ergo, cum hæc sit duratura mille ducentis sexaginta diebus, simul fere cum illa, vel paulo post illam incipiet præcurforum prædicatione. Dices, Quomodo poterunt tam breui tempore per vniuersum mundum prædicare. Respondetur, Primo non oportet, vt vbique doceant: sed præcipue ea circumbunt loca, in quibus vel Antichristus ipse, vel potètiore eius ministri versabuntur. Deinde, non est credendum Henoch & Eliam semper simul in celsuros: sed verisimilius est, diuersas regiones peragratos, donec diuino nutu in eum locum conueniant, vbi simul cruciandi sunt. Denique credibile est non solum verbo, sed & scriptis consultatos, & confirmatos fidelium animos, quos etiã plurimum eriget fama virtutis eorum, & potentia aduersus Antichristum. Addunt quoque aliqui, habituros discipulos, quos per vniuersum orbem mittant. Tertio post hoc tempus interficientur ab Antichristo, & eorum corpora iacebunt in plateis Ierosolymitanæ vrbs per tres dies, & dimidium, in conspectu omnium inhabitantium terram illam, & gaudentium de eorum nece, qui non patientur eorum tumulari corpora. Ita docetur satis aperte Apocalyp. 11. Colligitur autem ex eodem loco, quamuis Antichristus à principio capitali eos odio profequatur, non tamen machinaturum illis antea necem, quapropter incredibilem eorum virtutem & potentiam nullus præualebit contra illos, *Et si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum.* Quibus verbis videtur alludere Ioannes ad historiam libro 4. Regum capite 1. vbi iubente 4 Reg. 1. Elia descendit ignis de caelo, & interfecit ministros Regis: & ad verba Eccles. 46. *Surrexit Elias propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat, verbo Domini continuit caelum, & deiecit a se ignem terra.* Sic ergo potest ad literam in præsentem intelligi, quod etiam tunc faciet descendere ignem de caelo, quo se à suis hostibus tueatur: vel sub hoc signo possunt intelligi alij modi mirabiles, quibus vtentur ad deterrandos inimicos. Postea vero cum tempus præfinitum à Deo aduenerit, cessabunt ea signa stupenda facere, atque ita interficientur. Quod autem eorum corpora in publico loco inhumata reliquenda sint, licet ex ira, & odio inimicorum Christi futurum sit: fiet tamen ex speciali Dei prouidentia ad illustriorem fidei confirmationem. Quarto ergo additur, post tres dies, & dimidium esse surrecturos stupentibus hominibus, qui videbunt eos, & vocandos hac voce de caelo, *Ascendite huc, & statim ascensuros in caelum in nube in conspectu omnium.* Et subditur, *In illa hora factus est terramotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terramotu nomina hominum septem millia, & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo caeli.* Quæ omnia adeo perspicua sunt, vt non egeant expositione, atque ita (vt contextus præ se fert) ad literam intelliguntur ab omnibus patribus supra citatis.

Angust.

Anselm.

Obiectio.

Responsio.

Apoc. 11.

4 Reg. 1.

Eccles. 46.

Apoc. 11.

Virum Ioannes Euangelista, vel aliquis alium praeter Eliam & Henoch, futurum sit praecursor secundus aduentus Christi Domini.

DE tribus tantum alijs hominibus inuenio fuisse inter viros Catholicos opinatum, quod futuri sint Christi praecursores, vel simul cum Elia, & Henoch, vel loco alterius eorum. Prima ergo sententia fuit Victorini in expof. capit. 11. Apocalyp. qui dixit, Ieremiam futurum esse vnum ex praecursoribus secundi aduentus, & videtur sentire, solum illum futurum socium Eliae. Quam opinionem plurimorum extitisse affirmat Hilarius can. 20. in Matt. Quae niti potest verbis illis Ieremiae, *Antequam exires de vulua, sanctificauit te, & Prophetam in gentibus dedi te.* Nam Ieremias haftenus no fuit Propheta gentium, sed Iudaeorum: ergo iterum venturus est, ante diem iudicij, vt gentibus propheteret. Confirmat hoc Victorinus traditione veterum afferentium Ieremiam adhuc viuere, quia mors eius in scriptura non inuenitur. Haec vero opinio merito ab Hilario in praedicto loco reijcitur, & tacite reprobatur ab omnibus Patribus supra citatis, qui dum affirmant, Henoch futurum socium Eliae, & vbiq; duos tantum praecursores numerant, satis excludunt hanc opinionem. Praeterea nullum habet praedicitur futurus Propheta in gentibus, quia aliquando esset concionaturus gentibus: sed quia vel non tantum in Iudaeis, sed etiam in Babylonia, & Aegypto prophetauit, scribens ad Iudaeos, quibus morabantur: vel etiam quia in sua propheta non solum de rebus ad Iudaeos spectantibus, sed etiam ad gentes prophetauit, nimirum de Assyrijs, Aegyptijs, & alijs, vt ibi Hieron. exponit. Multo ergo magis friuolum est, asserere Ieremiam non esse mortuum, quia in scriptura mors eius non scribitur: quasi vero omnes illi, quorum decessum scriptura non narrat, propterea semper viuere existimandi sint. Quod igitur in Aegypto lapidibus a populo obrutus, ac mortuus fuerit, scribunt Epiphanius lib. de prophetar. vita, & interit, Iustinus in Synopsi, qui ad dunt, sepultum esse in eo loco, vbi Pharaon habitauerat, & in magno honore eius sepulchrum ab Aegyptijs habitum. Igitur haec opinio, vt improbabilis reijcenda est.

Hilar. Ierem. I. Ieremias Christi ad iudicium vniuersale venturi praecursor non futurus.

Hieronym.

Epiphanius. Isidorus. Dorotheus.

Hilar.

Catharinus. Ioan. Arbor.

Ioachim.

Gagneus.

Gagneus. Apoc. 11.

Moyles secundi aduentus Christi

Secunda sententia est, Moysem venturum cum Elia. Hanc tenuit Hilarius dicto can. 20. in Matt. vbi affirmat eum viuere. Hanc sententiam quo ad hanc posteriorem partem supra tractauimus agentes de transfiguratione: quoad vtramque vero eam sequutus est Catharinus Genes. 3. & Ioan. Arbor. in Theosophia lib. 11. c. 11. Hi vero non affirmant, solum Moysem venturum cum Elia, sed simul cum Henoch. Ferrur etiam tenuisse hanc sententiam Ioachimus Abbas, in expof. super Apocal. capit. 11. & eandem, licet diuerso modo, sequutus est Gagneus Apocal. 11. Existimat enim, Moysem mortuum esse: suscitandum tamen eo tempore, vt secundum Christi aduentum praeniat. Fundamentu Hilarij fuit, quia in primo aduentu Elias, & Moyses fuerunt testes gloriae, & manifestatis Christi in die transfigurationis: ergo ijdem erunt testes eius ante secundum aduentum. Confirmat hoc Gagneus ex verbis illis Apoc. 11. *Potestatem habent super aquas conuersendi eas in sanguinem, & percussere terram omni plaga.* Hac enim potestate Moysem duntaxat vsu legimus, & ideo optime in illum haec verba conueniunt. Nihilominus haec sententia parum probabilitatis habet, primu propter antiquam fere omnium veterum traditionem affirmantium (vt vidimus) Henoch venturum cum Elia. Secundo quia supra ostendimus ex scriptura, Moysem defunctum esse, ex quo fit, animam eius & cum sanctis Pa-

A tribus in Sinu Abrahae fuisse ante Christi mortem, & post illam, cum eo regnare, esseq; beatam. Quis enim temere audebit ab hac generali regula fidei sanctam Moyfis animam excipere sine autoritate, vel rationis fundamento? Ergo non est verisimile redituram ad corpus mortale, quia nec priuanda est gloria, quam iam possidet, nec in corpore mortali futura est beata. Vtrumque enim est inusitatum miraculum, quod sine magno fundamento fingendum non est, sicut supra de Henoch, & Elia argumentabamur. Praeterea, quod Moyses in transfiguratione Christi apparuerit, argumentum est, quod sit etiam venturus ante iudicium. Quae enim est huius consequentio- nis ratio? Tunc ergo apparuit propter speciales congruentias, tunc occurrentes, quas suo loco terigimus. Illa autem verba Apoc. licet videantur alludere ad signa facta per Moysem in Aegypto: non tamen propterea indicant eundem Moysem venturum, qui tunc illa signa patrauit: sed solum significant, facile post Christum similem potestatem suis praecursoribus tribuere.

Tertia sententia est, Ioannem Euangelistam futurum esse praecursores secundi aduentus Christi simul cum Henoch & Elia. Quae primo supponit, illum nondum esse mortuum propter verba Christi Ioann. vltimo. *Sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te?* Nam ibi Christus de secundo suo aduentu loquitur, cum ait, *donec veniam*, quia non est alius aduentus Christi post resurrectionem eius: ergo ex voluntate Christi, sic, id est, sine morte mansurus fuit Ioannes vsq; ad secundum Christi aduentum, & ita verba Christi intellexere discipuli. Et confirmatur haec sententia ex historijs. Quia nec mors Ioannis Euangelistae narratur, nec reliquiae corporis eius inueniuntur: sed solum refertur, quod viuus sepulcrum ingressus discipulos suos abire iusserit, qui altera die reuerfi ibi nihil inuenierunt. Secundo hinc colligitur, eum adhuc manere in corpore mortali, & aliquando moriturum. Probatur primo ex illa generalis sententia, *Statutum est hominibus semel mori*, ad Heb. 9. Psalm. 88. *Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem?* Ergo ab hac sententia non est excipendus Ioannes sine fundamento: rediturus ergo est, vt debitum mortis soluat, sicut de Elia, & Henoch argumentantur August. lib. 9. Genes. ad lite. cap. 6. & D. Thom. ad Hebr. 11. & hoc est, quod corrigere voluit ipsemet Ioannes dicto cap. vltimo, cum scripsit, *Et non dixit Iesus non moritur, sed sic eum volo manere, donec veniam.* Quamquam enim recte intellexissent, Ioannem ita mansurum vsque ad aduentum Domini, errabant inde colligentes, non moriturum, quia hoc non dixerat Christus, neque sequitur ex verbis eius. Nam verba illa, *donec veniam*, non sunt intelligenda inclusiue (vt sic dicam) sed exclusiue, id est, donec inestet aduentus meus. Secundo confirmari hoc potest ex alijs verbis Christi Matthaei 20. *Calicem quem bibetis meum bibetis.* Vbi Chrysost. hom. 66 ita exponit, *Martyrij coronam potiemini, & violenta morte, sicut & ego a vita discedetis.* Cum ergo haftenus Ioannes Euangelista non sit passus martyrium, vt haec Christi verba impleantur, necesse est vt aliquando Martyrium vsque ad mortem sustineat. Et hinc tandem fit verisimile, venturum Ioannem cum Henoch, & Elia, vt in fine mundi Christo testimoniū perhibeat. Quia neque in aliud tempus, neque ad alium finem videretur posse referuari. Et confirmatur ex 10. ca. Apocal. vbi angelus dixit Ioanni, *Oportet te iterum prophetae gentibus, & populo, & linguis, & regibus multis: sed hoc haftenus impletum non est: erit ergo implendum saltem in consummatione mundi. Deniq; addi potest congruentia, quia testimonium Ioannis aptissimum erit, & efficacissimum, eum quia si veteri sunt testes legis naturae, & veteris, cur non etiam legis gratiae? Tum etiam quia Ioannes erit testis oculatus, quibus diutius cum Christo conuersatus est, & omniaque ad Ant-*

Ioan. 11.

Heb. 9. Psalm. 88.

Augustinus. D. Thom.

Ioan. 21.

Matth. 20.

Apoc. 10.

ad Antichristum, & diem iudicii spectant, fufius, quam alius, prædixit. Atque hanc sententiam ex antiquis tenuit Hippol. dict. orati. de consum. mundi, eamque indicat Damasc. orat. de transfiguratione, vbi tractans verba illa Luc. 9. *Sunt de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis in regno suo*, sic inquit: Sane si tanquam de vno dixisset, est quidam de hic stantibus, idem fortasse significari coniecissemus, quod per verba, sic eum volo manere, donec veniam, quid ad res? Quod de Ioanne Theologo dictum est, ut qui vsque ad Christi aduentum mortis omnino expectaturus sit: sic enim iam nonnulli præstanti eruditione viri hunc locum exposuerunt. Eandem fere sententiam tenet Ambr. tractans eadem verba Luc. lib. 7. in Lucam in principio. Et eandem referunt Theoph. Ioan. vltimo, & Euthym. in Matth. c. 43. vt probabilem relinquunt. Eam vero tenuit etiam Simeon Metaphr. in vita Ioann. ex recentioribus vero defendit Sabellicus lib. 1. de moralibus factis, & dictis capit. 8. & Georg. Trapezuntius libello circa dicta verba, sic eum volo manere, & Catharin. Genes. 2. Item Anton. 4. p. tit. 13. cap. 4. §. 2. pro hac sententia refert Theophylum, & Ioannem Dominicum, à qua ipse non discedit. Idem videtur sentire Freculphus in chronico, c. 2. lib. 2. cap. 9.

Nihilominus probabilis apparet, Ioannem Evangelistam mortuum esse. Primo quia antiquissimi Patres, & historix hoc testantur, Euseb. lib. 3. Histor. cap. 31. alias 25. qui id refert ex Polygrate in epist. ad Victorem Pontificem, cuius verba valde notanda sunt. In Asia prælar. a nostra religio tanquam seminaria morte conspita sunt, quæ resuscitabuntur in extremo die aduentus Domini. Et infra. His accedit Ioannes, qui supra pectus Domini recubuit, qui sacerdos, Martyr, & doctor fuit, & Ephesi etiam obdormiuit. Idem Euseb. lib. 5. cap. 24. Hierony. lib. de script. Eccles. Confictus (inquit) senio sexagesimo octavo post passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem sepultus est. Quod repetit libro 1. contra Iouinianum circa medium, & Matthai 20. & Niceph. lib. 1. Hist. capite 35. & lib. 2. capite 42. Tertullian. libro de anima capite 50. *Obijt & Ioannes, quem in aduentum Domini remansurum frustra fuerat spes.* Ambr. lib. de fide resurrect. parum ante medium hanc sententiam insinuat, cum dicit. Neque quisquam sibi, ut sic maneret optauit, Ioanni promissum est, ut maneret, sed non est creditum: verba teneamus, ententiam deriuamus. Ipse in libro negat sibi, quod non mereret, esse promissum, ne quem vana spes excipio incesseter. Augustinus sermone 549. de tempore dicit. Ioannem obdormiisse sine vulnere, sine ruitu, & ita exponit verba Ioannis 21. vt dicemus. Idem latius tractat, ac docet tract. 124. in Ioan. Et ita etiam sentit Beda sibi, Theophyl. & Euthym. locis supra citatis, & Chrysof. homil. 11. in Ioan. Dicit enim, Ioannem corpore quidem habitasse in Asia, animo vero in eum fecisse locum, qui idoneus, & accommodatus ei esset, qui eiusmodi operaretur, vt Gentilium opinionem penitus abolerentur, sua autem indies fierent clariora. Ildorus lib. de vita & obitu sanctorum capite 74. & Doroth. in synopsi in Ioanne, solum dicit, Ioannem vixisse annos centum viginti, quibus finitus seipsum Ephesi, viuis adhuc, volente Domino sepeliuit. Quod apertius explicuit Epiphani. hæres. 79. vbi, cum Eliam & Ioannem in virginitalis dono æquales fecisset, subdit. Sed neque Elias adorandus est, quia de latria iusti in viuis sit, neque Ioannes, quamquam per preces suas proprias dormitionem suam admirandam effecerit: imo potius ex Deo gratiam acceperit. Præterea in Concil. Ephes. tomo 3. capite 6. sic dicitur, *Saceras Sanctorum triumphantorumque martyrum: maxime vero beatissimi Ioannis Theologi, ac Euangeliste reliquias videndi, easdem que complectendi, desiderio flagrant, & tomo 2. capite 14. Celestinus Papa in Epistola ad Synodum Ephesinam, ante, inquit, vos præcipue considerare, iterum atque iterum reuolere decet, quibus Ioannes Apostolus prædicauit, cum reliquias presentes honoratis. Idem fere habetur in 7. Synod. act. quinto, prope fi-*

nem, vbi narratur miraculum de Ioanne Anachoreta. Ex ijs satis ergo constat, & mortuum esse Ioannem, & eius corpus Ephesi fuisse sepultum. Nā quod quidam finxerunt, vt Augustin. & Ildor. supra referunt, Ioannem quidem vere fuisse sepultum: tamen viuum, & dormientem sub terra seruari, & incredibile est, & sine vlllo fundamento confictum. Huic etiam sententiæ Ecclesiæ autoritas magnam fidem facit, vt iam dicam. Neque ex verbis Christi Domini aliquid sumi potest contra hanc receptam historiam, & traditionem. Vt enim omittam multa quæ de multiplici lætione illius loci possent scribi, quæ in recentioribus expofitoribus illius loci, & apud Franciscum Lucam in suis notationibus videri possunt, quia si legatur si vel sic, vel si sic eum volo manere, non multum refert, nec variat sensum verborum Christi: His, inquam, omisis, tres sunt probabiles sensus: primus vt Christus non loquatur de secundo suo aduentu ad iudicium, sed de aduentu ad vindictam sumendam de Iudeis non personali præsentia, sed per effectum. Iuxta quam expositionem significare voluit Christus Ioannem viuum permanfurum vsque ad destructionem Ierusalem. Hanc expositionem refert Theophyl. eamque sequitur Franciscus Tolerus. Secundus sensus est, Christum loquutum esse de proprio aduentu, & vltimo: tamen nihil affirmasse, sed solum interrogando Petrum, conditionali locutione, illius curiositatem eluisse. Et hunc sensum videtur sequi Chrysof. & apertius eum tradit Cyrillus. Tertius est, Christum solum affirmasse Ioannem non futurum sui sectatorem per crucem, & violentam mortem Martyrij, & hoc sensu dixisse, sic eum volo manere, donec veniam, scilicet, vt ipsum ad me recipiam. Ita August. locis citatis, quem Beda, D. Thom. super Ioan. imitantur.

Ex hoc autem fundamento colligitur, Ioannem cum Christo regnare in beatitudine cœlesti, vt patet ex ijs, quæ de Moysè dicebamus. Quia generalis fidei regula est, hominem iustum, ac perfecte purgatum, post mortem statim consequi beatitudinem. Et hoc plurimum cõfirmat Ecclesiæ traditio. Celebrat enim festum Ioan. Euangelistæ, cum neminem colat nisi beatum, Deoq; fruuentem, & ita hoc aperte supponit in toto officio illius festiuitatis. Et hunc etiam cõfirmatur qd diximus de morte eius. Quia ante mortem corporis nullus hominum beatitudinem ingreditur. Dixerunt vero aliqui, Ioan. non solum animo, sed etiam corpore iam esse beatum, non quod absq; morte media ad illum statū fuerit assumptus: sed quod statim post mortem resurrexit gloriosus. Quod confirmant cõiecturis supra adductis, quia reliquie eius nō apparēt: & præterea, quia verba Christi videntur hoc modo proprius exponi. Nā propter breuitatem mortis, & accelerationē resurrectionis, potest dici sic semper manere, quia illa mors, quasi nihil reputatur: sicut supra in simili diximus, exponentes locum Pauli 2. ad Theff. 4. Et huius sententiæ meminit Ambr. serm. 20. in Psalm. 118. & Hier. in ser. de assum. neq; eam reijciunt: neque D. Tho. lect. 5. in c. 21. Ioan. eamq; sequitur Niceph. supra. Sed nullum habet sufficiens fundamentum. Quia ex antiquis patribus (quos retulimus) constat reliquias eius diu Ephesi permansisse, quinimo Chrysofomus homilia 26. in Epistola ad Hebræos cum dixisset, *Apostolorum plurimorum ossa nescimus, vbi iacent*, subdit, *Petri & Pauli quidem, Ioannis & Thomæ manifesta sunt sepulcra*: loquitur autem manifeste de sepulcro, in quo erant Ioannis ossa, quæ supponit Ephesi fuisse. Postea vero alio trāsferri potuerūt, & ignorari, vel casu aliquo perire. Historia autem illa, quod viuus ingressus fuerit sepulcrum, apocrypha est & incerta, maxime si fidem adhibeamus Abdæ, qui lib. 5. hist. Apostolicæ in fine, aliter refert mortem eius, & illi se interfuisse affirmat. Et quamuis priorē historiam admittamus, ex ea solū habetur (quod supra ex Epiphano retuli

Hippolyt. Damasc. Luc. 9.

Ambr. Theophyl. Euthym. Sim. Metaphr. Sabellic.

Trapezun. Catharin. Anton.

Freculph.

Euseb.

Nicephor. Tertullian. Ambr.

August.

Beda. Theophyl. Euthym. Chrysof.

August. Ildor.

Franc. Luc. Testimonij Ioann. 21. Expositio.

Theophyl. Tolos.

Chrysof. Cyrill.

August. Beda. D Thom.

Ioannes Euangel. sibi beatitudinem iam fruitur.

Ambr. Hieron. D Thom. Niceph.

Chrysof.

Abdæ.

retuli

retulimus) Ioannem singulari, & admirando quodam modo obijisse.

Ioannes Evangelista secundum aduentum Christi sic præcurfor non futurus

Atque ex his concluditur, Ioannem non esse venturum cum Elia, & Henoch, ut sit præcurfor vltimi iudicij, probatur ex dictis, applicando rationes supra adductas de Moysè, & Ieremia. Quia anima iam beata non est iterum vnienda corpori mortali, ut patiat, præsertim cum nullam sit fundamentum ad hoc inuictatum miraculum confingendum. Vltimo concluditur, solum Henoch, & Eliam futuros esse secundi Christi aduentus præcurfores. Probatuñ a sufficienci enumeratione. Et omnia confirmantur testimonio Apocal. 11. vbi duo tantum præcurfores venturi, & sub Antichristo passuri dicuntur. Quod vero capite 10. de se dicit Ioannes, se adhuc prophetaturum gentibus, hunc habet sensum, quod in illa reuelatione, quam eo capite narrat, intellexisset se plures alias visiones propheticas ad varias gentes pertinentes deinceps habiturum, & scripturum. Alij exponunt, illud dictum esse propter Euangelium, quod postea scripsit, & per illud multis gentibus, regnisque prophetauit. Alij simplicius dicunt, illud impletum fuisse cum iterum in Asia prædicauit, quando ex Insula Pathmos, in quam fuerat relegatus, redijt.

Apoc. 11.

Responsio ad argumenta in oppositum Matth. 21. Hieronym. Abdias. Terull.

Et ex his fere satisfactum est fundamentis prioris sententiæ. Solum superest respondeamus ad illa verba Christi, Calicem quidem meum bibetis. Quibus respondet ibi Hieron. hoc impletum esse, quando Ioannes in feruentis olei dolium missus est: vel Ephesi vt scribit Abdias dicto libro 5. vel Romæ, vt scribit Tertul. lib. de præscrip. hæreticor. c. 36. & antiquissima Ecclesiæ Romanæ traditio confirmat. Nam licet tunc mortuus non fuerit, tamen quia & voluntarie se morti obtulit in testimonium fidei, & causa illa de se sufficiens erat ad mortem inferendam, nisi miraculose esset impedita, id satis est, vt dicatur bibisse calicem Christi, propter quod sæpe ab Ecclesia martyr appellatur. Addit Euth. in Matth. 43. calicem Christi bibere, non solum qui violenter mortuus est propter Christum: sed etiam, qui exilia, flagella, aliaque similia propter eum patitur, & sic certans vsque ad mortem perseverat. Quæ omnia cum magna perfectione, & dignitate in Ioanne reperiri manifestum est.

Euthym.

Ad vltimam vero congruentiam facile est respondere in lege gratiæ tot esse testes Christi, & doctrinæ eius, vt non sit necessarium tunc nouum Ioannis testimonium. Erunt enim tunc multi Sancti, & prædicatores Euangelij, qui Elia, & Henoch adhærebunt. Nec fidei testimonium pendet ex visione oculorum, vt propterea necessarius sit testis oculatus. Quod si hoc etiam cõcedere velimus, ad erit Elias, qui Christum vidit in carne mortali, & in gloriæ claritate in die transfigurationis.

DISPUTATIO LXI.

In quatuor Sectiones distributa.

De signis, qua præcedent aduentum Christi ad iudicium.

Propponimus, multa signa, & indicia antecessura esse diem iudicij, & aduentum Christi Domini, vt ex scriptura statim ostendemus. Quod (vt D. Th. in 4. notauit) partim pertinet ad Christi dignitatem, & gloriam aduentus eius, iuxta illud Aggæi 2. Adhuc modicum, & ego commouebo caelum, & terram, & mare, & aridam, & veniet desideratus cunctis gentibus. Nam, licet intelligi hoc possit de primo aduentu, tamen potest etiam referri ad secundum, ex Paul. ad Heb. 12. partim ad vtilitatem hominum, vt se præparent ad iudicium. Dicemus igitur de illis signis, quæ in Scriptura sacra habent fundamentum.

Agg. 2.

Heb. 12.

Cætera enim, quæ afferri solent, nullius sunt autoritatis, qualia sunt illa quindecim, quæ ex Hieron. referunt Scholastici in 4. D. Tho. dist. 58. q. 1. art. 4. q. 1. & Sotus dist. 46. q. 4. art. 1. Illa enim neque apud Hieronym. reperi, & prædicti autores affirmant Hieronym. non ea referre ex propria sententia: sed ex apocryphis quibusdam Iudæorum annalibus. Attigit autem illa Euseb. Emisen. homil. in Dominicam secundam aduentus, & (tacito nomine Hieronymi) inquit, in Annalibus Iudæorum scripta referri. Postquam vero ea retulit, subiungit, Non tamen is quidem autoritatem non damus: ideo vero scripsimus, quia Evangelij verbis conuenire videntur. Illis ergo, & aliis id genus prætermisissis, signorum, quæ in scriptura in dicitur, quædam sunt valde generalia, & communia, quæ fere quamdiu Ecclesia Christi durat, diuersis temporibus accidunt, quamquam veluti per antonomasiam illi temporibus, quod proxime iudicium antecedit, attribuantur. Huiusmodi sunt multa ex ijs, quæ Matth. 24. narrantur, vt illud: Multi ventent in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos seducunt. Audiri estu prælia, & opinioniones prætorum, consurgent gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentia, & famines, & terræmotus, & alia huiusmodi: eiusdem generis sunt illa, quæ narrat Paul. 1. ad Timoth. 4. Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris, & doctrinam Demoniorum, & 2. ad Timoth. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidus, elatus, blasphemus, &c. Hæc igitur signa, quia communia sunt, & per se satis clara, nulla demonstratione, aut explanatione indigent: declarando autem propria signa iudicij constabit, quomodo singulari modo, & per antonomasiam illi temporibus attribuantur. Alia ergo sunt propria illius diei signa, quæ ad duo reuocari capita possunt. Quædam, quæ antecedunt iudicium, & initium eius, id est, aduentum iudicij, & conuocationem iudiciorum, quæ fiet angelica tuba personante: alia, quæ comitantur, vel inchoant ipsum iudicium, quorum signorum initium intelligi potest futurum in prædicto sono tubæ, homines ad iudicium conuocantis. De ijs posterioribus signis sermo erit dissequenti, hoc solum de prioribus, de quibus Christus dixit, Cum videritis hæc fieri, scitote, quia prope est in ianuam. Possent autem merito inter hæc signa numerari Antichristi Regnum, & persecutio, & aduentus, ac prædicatio Eliæ, & Henoch, de quibus propter materiam multitudinem proprias disputationes præmissimus. Hic ergo explicanda supersunt tria alia illustriora signa, quæ partim Antichristum antecedent, partim sequuntur. Huiusmodi sunt prædicatio Euangelij per vniuersum mundum: euerfio Romani imperij, atque Vrbs: celestes immutationes Solis, & Lunæ, & Stellarum, ac elementorum, & rerum omnium, de quibus, & de ordine, quo euentura sunt, differemus.

D. Thom. Hieronym. Sotus.

Euseb. Emi.

Matth. 24.

1. Tim. 4.

2. Tim. 3.

Matth. 24.

SECTIO I.

Virum ante iudicium prædicandum sit Euangelium in vniuerso orbe, si que hoc signum iudicij appropinquant.

In hac re vnum est certum, multa vero dubia. Certum quidem, ac de fide est, ante diem iudicij prædicandum esse Euangelium in vniuerso orbe. Hos enim eiusdem fere verbis docuit Christus, Matth. 24. id est, aliis testimonijs postea confirmabitur. Tria vero ad hoc explicandum inquiri possunt. Primum, quomodo hæc vniuersalis prædicatio, intelligenda sit. Secundum, quem effectum sit habitura, proutquam iudicium inchoetur. Tertium, quando, quove ordine perficienda sit.

Matth. 24.

Circa primum, ratio dubitandi sumi potest ex Paulo ad Rom. 10. dicente, in omnem terram exiit sonus eorum, & in fine orbis terra verba eorum: & ad Colo. 1. de verbo